

Yönetmen: Lütfi Ö. Akad

Senaryo: Lütfi Ö. Akad

Oyuncular: Hülya Koçyiğit (Hacer), Hakan Balamir (Hasan), Erol Taş (Bilal Usta)
1974/Türkiye/Türkçe/90

Diyet, Gelin (1973) ve *Düğün* (1973)'den sonra Lütfi Akad'ın *Göç Üçlemesi*'nin son halkasını oluşturur. *Düğün* (1973)'le göçün sebepleri ve büyük şehre yerleşme sürecini anlatıp, *Gelin* (1973)'le de artık ekonomik güvencelerini sağlamış ailenin şehrin "organik" bir parçası olma çabasını fabrikanın kapısında bitiren yönetmen; *Diyet*'te, kaldığı yerden, fabrikadan başlayıp göçmen işçilerin sorunlarını gösteriyor. Bu sefer, fabrika sahibi Salim Bey ve babasıyla, birilerinin fabrika sahibi olması için bedel ödeyen işçilerin uyanma ve karşı çıkma sürecini izleriz.

İşçi Hacer karakteriyle, Hülya Koçyiğit'le karşılaşır seyirci son defa. Memlekette işler kötü gidince, kocası onları bırakıp büyük şehre göç etmiş, Hacer de onun peşinden iki çocuğu ve babasıyla İstanbul'un yolunu tutmuştur. Yine aynı fabrikada çalışan komşusu Mustafa'nın eski makine kullanımı sonucu "iş kazası" yaşayıp, bacaklarının felç olmasıyla fabrikada huzursuzluk başlar. Salim Bey, bu durumu "dikkatsizlik ürünü" olarak etiketleyip, işçisini suçlar; böylece sadece kendini kurtarır. Durumun farkında olan Mevlüt ve birkaç arkadaşından oluşan küçük bir grup, İstanbul'da tutunabilme derdiyle her şartı kabul eden, hakkını arama adı altındaki düşüncelerin nankörlük olduğu ve ellerindeki de kaybetmelerine sebep olacağına inanan işçileri, sendika fikrine ısındırmaya çalışır. Özellikle fabrikada saygı gören Hacer'i yanlarına çekmeyi başarırlarsa pek çok kişiyi de örgütleyebileceklerini bilen grup; film boyunca sendikanın kanuni olduğunu, tembellik demek olmadığını ve eğer birleşirlerse makinenin "kolayca değiştirilebilen bir yedek parçası" olmaktan kurtulup insanca değer göreceklerini anlatmaya çalışır. Burada sendika fikrini haklı çıkarmak için yönetmen diğer iki filmde olduğu gibi dini değerlere başvurur, "İki birden, üç ikiden, dört üçten üstündür, birleşiniz." hadisi, film boyunca tekrarlanır.

Hacer'in sendikaya karşı duruşunun film boyunca gösterdiği değişim, tüm fabrika işçilerinin farkındalıklarının artması sürecini yansıtıyor denebilir. İlk başta, içerdiği başkaldırma unsurunun etkisiyle, sendikalaşmaya karşı çıkan Hacer; Mustafa'nın yerine makinenin başına geçen, daha sonra evleneceği Hasan'ın içinde bulunduğu risklerin de korkusuyla ikileme düşer. Onu ikna etmeye çalışan Mevlüt ve arkadaşlarının zıttı olarak Hasan, çalışanın mutlaka kazanacağı adil düzene duyulan naif inancın sembolüdür; sendikayı kötü niyetli bulmaktadır. Kocasına karşı duyduğu sevgiye rağmen, bitmek bilmeyen gece mesajları, maaşlardaki adaletsizlikler ve Mustafa'nın başına gelenlerden dolayı sürekli suçlanması, Hacer'in kocasına karşı gelip Mevlüt ve arkadaşlarının fikirlerini kabul etmesine sebep olacaktır.

Filmin sonunda karakter, diğer iki filmdeki gibi, yine kurulu düzeninin içinde hapsolür. Hacer'in zorla giriştiği balon satma işi, hiçbir şey yapmadan, her şeyin kendi kendine olmasını bekleyen babası ve kendisine yol gösterici olarak verilmiş çocuğun hareketliliği ve esnekliğiyle oluşturduğu zıtlık üzerinden; şehirde hayatta kalabilmenin yolunun yeniye adapte olmaktan geçtiğini söyler yönetmen. Diğer taraftan, işçilerin seçimlerini yapma anını, yanlış seçimin bedelinin Hasan'ın kopan koluyla ödendiği sahne izler; bu sefer de Ömer Seyfettin'in *Diyet* adlı hikayesiyle paralellik kurulur finalde. Fakat, Hacer'in son sözlerinin de açıkça ortaya koyduğu gibi film, suçlanması gerekenin "şef ya da makine" değil, ekonomik düzenin kurulması sürecinde kendi üzerilerine düşen sorumluluk olan sendikalaşma görevini yerine getirmeyen işçilerin ta kendisi olduğunu savunur. Dolayısıyla, ekonomik zincirin eli en zayıf halkası, en kolay suçlanabilecek öge olan işçilerin yaşananların sorumlusu olarak görüldüğü söylenebilir.

Feyza Nur Safoğlu